

השתלמות

עצמית

של

מפקדים

הצעה לדיון

ד"ר מ. ל.

הצבא — צידוד, שיטת לחימתו ואופן תפ"עולו — נמצא בזמננו בתהליך טבעי ומתמיד של שיפור, שכלול, שפירושם — החלפה מתמדת של נוהגים, צורות-ארגון, אורח-לחימה ואף עצם תוכנה של הידיעה הצבאית. ממילא מחייב הדבר מעקב מתמיד ומהודק אחרי השינויים וההידושים השונים. ברם, אין להסתפק רק במעקב אחר ההתרחשויות — אלא תכופות הכרחי להסיק מסקנות מהן. יש עליכן לדרבן את המפקדים, לדרגיהם השונים, ללימוד ושינון יסודיים של כל המתחדש והמתוסף — איש-איש, בהתאם לתפקידו ולצרכיו.

שדה-הקרב של ימינו עמוס עד קצה גבול היכולת בגייסות השונים, בכלי-נשק שנועדו לתפקידים שונים, בכלי-רכב ובציוד אחר בכמויות גדולות המשמשים לתכליות רבות ומגוונות — וכל אלה נמצאים תחת פיקוד אחיד, אשר „על פיו ישק כל דבר“.

מכאן נובעת המסקנה, שמפקדו של כל כוח מסוים חייב לשלוט היטב בכל סממני הפעלת סוגי הציוד והגייסות השונים הנתונים למרותו — ולאחריותו. לשם כך עליו להיות מצויד בידע מעמיק ונרחב קודם-כל במה שנוגע לציוד התקני של החילות השונים שבפקודתו ונוסף על כך, גם בכל אותם סוגי-ציוד העשויים אולי להספח אליו, כתוצאה מתהפוכות מהלך הקרב.

נזכור: קבלת החלטה נכונה מותנית, בין היתר, בהכרת תכונות כלי-הנשק והציוד, בידיעת אופן הפעלתם ואופן ניצולם התכליתי ביותר, בהתאם למסיביו. אך כל זה מהוה, בעצם, רק צד אחד של המטבע. שכן יש לה גם צד שני — ההכרה בהכרת צידודו של האויב, והטקטיקה לפיה ינהג הלו בהפעלתו.

בשלב זה של הצגת הסוגיה יכולה להופיע טענה פשוטה וענינית לכאורה: בכל מצב יכול מפקד הכוח להטיל את פתרון הבעיה הספציפית על הקצין המקצועי שבתחומי עיסוקו היא נמצאת — והלה ידע כבר „לשבור את ראשו“ ולמצוא את הדרך לביצוע המשימה.

טענה זו נכונה כאשר המדובר בענינים מקצועיים שגרתיים, כגון: תפעול יחידה מטאורולוגית, הפעלת מנהל תשלומים וכד'. אולם כשהמדובר הוא בציוות יחידות-לוחמות, הרי תשובה זו אינה תשובה כלל, שכן אף אם מצויים לגבי כל ענף-לחימה וכל סוג של נשק-מסייע קצינים בעלי ידיעה מקצור עית — אין בכך כדי לפתור את הבעיה. מדוע? ששט, מפני שזרפני, שיטיל משימה

כל-שהיא על אחד מאלה, חייב המפקד לדעת בבירור מהי בכלל יכולתם המבצעית והי קרבת בתנאים הממשיים בהם יצטרכו עתה לפעול.

נאמר בפשטות: חוסר התמצאות בבעיותיהם של הגייסות המקצועיים למיניהם עלול לגרום לכך שמפקד הכוח יטיל עליהם משימות שלא יוכלו לעמוד בהן. ניתן למצוא דוגמאות ללא ספור למצבים אפשריים כאלה: הטלת משימה של הנחתת אש ארטילרית על יחידה שתותחיה אינם מסוגלים להגיע לטווח הנחוש; נסיון העברת יחידות שריון או יחידות-רובאים דרך תעלות, שדות-מוק"שים, או ואדיות ושאר מכשולים טבעיים ומלאכותיים, ללא סיוע הנדסי; בקשת סיוע אוירי שיוגש תוך פרק-זמן קצר מהאפשרי מבחינה טכנית; הוראות לביצוע סלילת דרך ליחידת הנדסה שאינה מצוידת בכלים המתאימים; ועוד כיוצא באלה.

אף שהדוגמאות נראות פשטניות במקצת, הרי בדומה להן מתרחשות, או עלולות להתרחש, בכל הזדמנות בה יחידות בעלות אופי שונה פועלות לביצוע משימה משורתפת.

בשדה-הקרב כורע המפקד תחת העומס העצום, הן גופני והן רוחני, הנוצר עקב „הררי“ הבעיות הקטנות והגדולות המתעוררות בעת הלחימה, לפנייה ואחריה.

כדי לשאת בעומס זה ולהתמודד בו בהצלחה,

לא יעמדו למפקד התרגילים וההשתלמויות אליהם הוא מכוון מלמעלה אחת לכמה שנים — ואשר רק בהם מבוקרת מידת התקדמותו ברכישת ידיעה צבאית. על כל מפקד, בהתאם לתפקידו, לרכוש בכוחות עצמו את הידע והכושר המעשיים הקשורים בהידושים השונים שחלים בתחומו — ולרענן ולבחון-מחדש את ידיעתו ויכולתו אף בחומר שכבר סיגלו קודם-לכן. דוגמאות פשוטות אחדות יבהירו את כונת הדברים: כושר-גופני אמתי לא יושג רק על-ידי שחיה וריצה קלה לאורך שפת הים בקיץ... כושר-

קליעה טוב לא יושג רק על-ידי נשיאת "עיו" בעת הסדרה הקרבית. הכושר-הגופני יושג בתרגול מתמיד וכושר-הקליעה — על-ידי אימון שיטתי, מדי-פעם, בקליעה. והדברים אמורים גם לגבי הכרת הנשק האישי וגם לגבי כלי-הנשק העיקריים של הרגלים ודרכי תפעולם (שהרי במצבי הגנה עצמית, והגנת מפקדות וכיו"ב, הללו הם "שום לכל נפש"). אך ודאי שדוגמאות פשטניות אלה אינן אלא בבחינת "השלכה" לנדרש אף ברמות גבוהות יותר. ברמות אלו חיוני הצורך בהשתלמויות מקצועיות עצמיות, שניתן להגשימן באופנים וצורות שונים, בהתאם לחומר הספציפי הדרוש לאתו מפקד ולבני-סוגו.

תרגול עצמי שוטף הכרחי גם בעת מהלך-העבודה הרגיל — ואולי ביוחד א.ו. התעסקותו במקצוע או תפקיד צר מסוים — ואפילו יהיה חיוני ביותר לכלל-הצבא — עשויה להרחיק את הקציף-הפרט משחיי-יכולת רבים הנחוצים לו בשביל שישמור על כושרו הכללי — ואזי ניתן למצוא, בדרגי פיקוד וניהול שונים, קצינים אשר מזה זמן רב לא החזיקו נשק בידיהם ולא תורגלו בהפעלתו, שלא לדבר כבר על לימוד וריענון שגרתיים בסוגי ידיעה וחומר מורכבים-יותר. ויש ונתקל הנך בתופעה שכל התנועה המתמדת של חידושים, ושינויים מהותיים, שחלו בחיל זה או אחר, רחוקה מקצינים אלה. והרי כאשר יעברו ליחידות "מבצעיות" יותר — עלולים הם לעמוד, לעתים, חסרי אונים למול דרישות שונות שתוצנה אולי בעת הפעלתה הסדירה של יחידתם החדשה. המסקנה העולה מהדברים האמורים פשוטה למדי: על כל מפקד לעבור, בהתאם לדרג ותפקיד הקונקרטיים שלו, תהליך בלתי

פוסק — ומבוקר מלמעלה — של לימוד חומר חדש, ושל שינוי, תרגול וריענון של חומר קודם. הדגש הושם כאן בהגדרה "מבוקר" — שכן יש לקיים תכנית מפורטת ותכליתית להשתלמויות הדרושות השונות; והכוונה לא רק להשתלמויות בקורסים, אשר אליהם נשלח כל חייל לפי הכוונה מלמעלה, אלא להשתלמות עצמית בלתי פוסקת — ועם-זאת מבוקרת, בעזרת כהנים ותצפיות שונות, בהתאם לנדרש.

לדעתי, הפתרון האפשרי לבעיה זאת הוא תכנון וארגון תכנית מרכזית מפורטת להש-תלמויות עצמיות שוטפות. למפקדים השונים, בהתאם לדרגם ולחיל בו הם משרתים, כאן יש להדגיש אולי יותר את הדרג, ולא את החיל; שכן צרכיו של מפקד-מחלקה שונים מצרכיו של מג"ד. לעומת זאת, שילוב מסוים של חילות שונים (למשל — אנשי

שריון, חי"ר והנדסה) עשוי לגרום דוקא להעלאת רמת הלימודים, וביחוד בדיונים וביצועים שונים. ברור שהשתלמויות אלו חייבות לכלול את כל הדרגים הפיקודיים, עד לגבוהים ביותר. אך תכנית ההשתלמויות חייבת לכלול מצד אחד שחיי ידיעה היפים

לכל הדרגים והחילות, ומצד שני נושאים מקצועיים וספציפיים יותר — ואלה יידונו כבר בהתאם לדרגים והחילות השונים.

תוכן ההשתלמויות יקפי את הנעשה בשטחים רבים ומגוונים: נושאים טקטיים ואסטרטגיים הקשורים בפעולותינו ובפעולות האויב הפוטנציאלי; הכרה ולימוד של כלי-נשק חדשים ותרגול בכלי-נשק הידועים מאז; בעיות שיתוף-פעולה בין-חילי; נושאים כלליים (כגון: כלכלה, מדיניות, מדע); אימון גופני; מטוחים; ועוד כיו"ב.

אופן ביצוע ההשתלמויות מכונן לעבודה עצמית אך הוא יכול להשען על הרצאות, דיונים וסמינרים, הצגות, תרגולים, סרטים וכדומה. רצוי שהתכנית תקבע מראש את ספרות ההדרכה (חוברות מה"ד, חוברות "מערכות" וכד'), עם ציון מפורט של הניש-אים המיועדים וראויים להשתלמות עצמית. כדי לממש רעיון זה, יש להשריש נוהג קבוע, לפיו יוקדש יום שלם (שיהיה מעין "יום טיפול") לפחית אחת לחודש, אך ורק להש-תלמות. על יום זה להיות קבוע לכל החילות והגייסות, שאם לא כן תיוצרנה תמיד אי-התאמות. מפקד היחידה, העוצבה או הפיקוד, חייב להיות אחראי לביצוע השתלמות זו. על-מנת להבטיח פעולה תקינה יש לארגן את המשתלמים בצוות-לימוד קבועים. לכל צות ייקבע מפקד, האחראי לארגון עבודת הצות ולשמירה על המשמעת ואשר מדווח באופן שוטף על השגי הצות למפקד הממונה. כדי שהשתלמות לא תהפוך ללימודי-סרק יש לבקרה באמצעות ועדה מיוחדת שתקבע ותפעיל נוהלי בחינות ומעקבים רצופים. תוצאות הבחינות יהיו חלק בלתי נפרד בהתקדמותו המקצועית של המפקד וירישמו בתיקו האישי.

הדיון. אפשר לעשות זאת על-ידי הבאת הנדן אל הלוח. לדוגמה: "יונתן, גש בבקשה אל הלוח ורשום את עיקרי המסקנות שלנו מהדיון היום". אם יתקשה יונתן בציון כל המסקנות, יעזרו לו חבריו להשלים את החסר, או אף יעמידוהו על טעותו. טוב, המדריך אינו אלא המנחה. ועתה — לא נותר למדריך אלא לקשור את הדיון עם התרגיל הבא אחריו.

לשורשיו, וליבוננו הבלתי-פוסק מכל צד אפ-שרי. כמובן, בתנאי שהדיון לא יהרוג מהנושא שבו הוא דן, ובתנאי שהסיכום יהלום את קביעת צה"ל בנושא הנדון. ובאשר לסיכום הדיון, גם זאת יש להשאיר לחניכים. הסיכום אינו צריך לכלול דברים שנאמרו כבר בסיכום כל שאלה ושאלה, אלא עליו לכלול במשפטים קצרים את הסך-הכל הנובע מכלל התשובות הנכונות שניתנו במשך

(המשך מעמ' 39)

ל"מלה הכתובה" שבתיקו שוב לא יזונו דהפור מעמדתו. המדריך הוא קודם-כל מוה-הושב, ואם ימצא שאחד החניכים קלע לעיקר, וש-בסך-הכל אמר דברים של טעם, יקבל זאת כ"פתרון אפשרי", או אף כפתרון מוסכם, מבלי שים לב לכתוב בתיקו. העיקר בדיון הוא מיצוי הנושא עד, תומך, תוך ירידה